

0517 nko

1) The dispute between Yosef and his brothers requires explanation. It is an error to understand it as a situation akin to petty sibling rivalries for a parent's affection or money. Nothing could be further from the truth, because Yosef and his brothers were *tzaddikim* who formed the very foundation of *K'lal Yisroel*.

(1) Rav Pam

6 The following historical episode can put this *parsha* into proper perspective: In the middle of *Cheshvan*, 5618 (1857) a great *din Torah* began in Volozhin. The Yeshivah *Eitz Chaim*, founded a half century earlier by Reb Chaim of Volozhin, the chief disciple of the Vilna Gaon, had been going through a period of turmoil. Contention arose due to the differences in the styles of learning of the two *Roshei Yeshiva*, Rav Naftoli Tzvi Yehudah Berlin (the *Netziv*) and Rav Yosef Dov Soloveitchik (the *Beis HaLeivi*). The dispute escalated amongst the respective students of these two men, and threatened the very existence of the yeshivah.

16 Four great *rabbonim* were summoned as a *Bais Din* to mediate the dispute and formulate a workable compromise.

Rav Yosef Feimer of Slutzk, the young Rav Yitzchok Elchonon Spektor, then the *rav* of Novardhok, and Rav Velvele, the *maggid* of Vilna.

21 Before the deliberations began, Rav Velvele asked to speak. He said, "As a *maggid*, I always speak on the *parsha*. But I must tell you that as I stand here in the presence of great *rabbonim*, I see *parshas Vayaishev*. You may ask me how I see *Vayaishev* just a few weeks after Sukkos and I will explain.

28 "For each *parsha* from *Beraishis* till *Vayaishev*, it is easy for me to prepare a *drosho* (sermon) because the Torah clearly contrasts the *tzaddik* to the *rosho*. In *Beraishis*, the Torah contrasts Adam with the serpent. In *Noach*, it is Noach versus the *Dor HaMabul*. In *Lech L'cha*, Avrohom opposes the four kings. In 31 *Vayera*, the righteous Avrohom is contrasted with the wicked people of Sodom, and in *Chayei Sarah*, Eliczer is contrasted with Lavan. In *Toldos*, the opponents are Yaakov and Esau, and, in *Vayaitzai* they are Yaakov and Lavan. In *Vayishlach*, again Yaakov and Esau are contrasted.

36 "But when it comes to *Vayaishev*, I have great difficulties. All of Yaakov's children are righteous. Who are the *resho'im*? This is why I say that in the dispute between Rav Naftoli Tzvi and Rav Yosef Dov, I see *parshas Vayaishev*. Both people are great *tzaddikim*, leaders of this generation, and their intentions are for the sake of Heaven. It will not be an easy matter to decide who is right and who is wrong..." (See *Rishon L'Shalshes Brisk*, p.128 for an account of the entire incident and its conclusion.)

46 In discussing the disagreement between Yosef and his brothers this has to be our outlook as well. The source of the dispute wasn't simple petty jealousy. It was a question of Halacha. The brothers felt that Yosef was a *rodef*, a pursuer who was out to kill them. They felt they had the legal right to defend themselves and even kill him (see Talmud *Sanhedrin* 72a).

(1)

1 ב' וישב פסוק ב' ויוסף הן שבע עשרה וגו' והוא נער את בני בליהו וגו' ויבא יוסף את זבתם רעה אל אביהם. והפסוק מוקשה א' מהו הפירוש והוא נער ומה ר"ל בזה. ב' מהו הלשון ויבא. הו"ל יוסף רמ"ש להלן ויפטר אל אבי' ג' מהו הלשון אל אביהם הו"ל אל אבי' ימ"ש והוא נער וגו' ושי אבי' ורמ"ש לקמן ויפטר אל אבי'. ומהו זה שאמר אל אביהם. אטו אביהם הוא ולא אבי'. והוא פלא.

והנראה בזה דהפסוק בא לומר ע"כ כמה גדלה צדקתו של יוסף ע"ה. שלא בא חלילה להוציא זונה על אחי'. ורק דכוננו היתה לטובה. ובאופן שמוחר עמ"י הדין דהדין בזה אם רואה באחד שעושה דבר שלא כהוגן, והוא רוצה לגלות לאבי' או לרבו שיוכיחו אותו ע"ה, ולהחזירו למוטב. יש בזה איזה תנאים עקרים: א' שמקודם יכתיב לו בעצמו, ואם לא יועיל אז מותר לגלות לאבי' או לרבו שיוכיחוהו. וכן אם מעער שתוכחו לא תועיל, מותר לגלות. ב' שלא יגריל העולה יותר ולא יוסף שום דבור, שיוכל להגדיל העולה וכי"כ. ג' שיכין דוקא לתועלת, ולא להנות ח"ו מסגס חבירו.

על אחי' ורק דכוננו היתה לטובה. ובאופן שמוחר עמ"י הדין דהדין בזה אם רואה באחד שעושה דבר שלא כהוגן, והוא רוצה לגלות לאבי' או לרבו שיוכיחו אותו ע"ה, ולהחזירו למוטב. יש בזה איזה תנאים עקרים: א' שמקודם יכתיב לו בעצמו, ואם לא יועיל אז מותר לגלות לאבי' או לרבו שיוכיחוהו. וכן אם מעער שתוכחו לא תועיל, מותר לגלות. ב' שלא יגריל העולה יותר ולא יוסף שום דבור, שיוכל להגדיל העולה וכי"כ. ג' שיכין דוקא לתועלת, ולא להנות ח"ו מסגס חבירו.

11 ועתה יבין הפסוק דמתחלה מקדים והוא נער. היינו לתרץ מ"ס לא הוכיח יוסף לאחי'. טרם שגילה לאבי' כפי הדין. והוא משום שלפי השערותיו. השג שודאי לא תועיל תוכחתו. כיון דהם הי' מזולתין בבני השפחות, והוא הי' משמש ומשרת אצל בני השפחות (וכ"כ במלבי"ם) א"כ הודאי הלא לא תועיל תוכחתו ואח"כ אמר, ויבא יוסף ולא יוספו, להורות שלא הוסיף שום דבור, כמו שיוכל להיות בספור, ורק "ויבא" כמביא דבר ממקום למקום ממש. ולא הוסיפו וברעון, ואח"כ אמר עוד לרמו שכיין ו"ק לתועלת שיוכיחו אביהם, והו' מרומז במאי דאמר "אל אביהם" ולא אבי', דאז הלא יוכל היות. שכיין להנות מסגס שלהם, שאבי' יחבבהו ביותר. וע"כ אמר, ויהי כונה וא"ו רק לתועלת. כאילו אין הדבר נוגע כלל לעצמו, והאילו אינו אבי' כלל, ומבואר בכ"ז צדקת יוסף הצדיק ע"ה.

16

נראה של מצודה

וישמע ראובן ויצילתו מידיהם (לוי כא)

אמר ר' יצחק: למדתך תורה דרך ארץ, שכשיהא אדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמחה, שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו וישמע ראובן ויצילתו מידיהם, היה טוענו ומוליכו אצל אביו. ואילו היה יודע בוטו שהקב"ה מכתוב עליו ויצבט לה קלי, עגלים פמומים היה מאכילה.

3) תפארת ששון

1 ר' כהן ורבי יהושע ברבי סימון בשם ר' לוי אמרו: לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא כותבה, ועכשיו אדם עושה מצוה מי כותבה? אליהו ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם, כההוא דכתיב (מלאכי ג') 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו' (ויקרא רבה פ"ד, ה' ראובן, וכן בוטו, לא שיערו בנפשם את גודל וחשיבות מעשיהם, והיה דומה בעיני ראובן שבסה"כ הוא מציל את אחיו.

6

אבל באמת אם היה יוסף נהרג, הרי היה בטל כל עם ישראל ותכלית בריאת העולם היתה מתבטלת, כמבואר בחז"ל שעם ישראל יכול להיבנות רק בצירוף שנים עשר השבטים יחד וא"א בפחות מכך, ועוד, לולא יוסף, היה העולם כולו כלה בשבע שנות הרעב שהיו עתידים לבוא.

11 מאידך גיסא, אם היה טורח יותר במצוה והיה מוליכו תיכף על כתפיו לאביו - היה חוסך לעם ישראל את כל גלות מצרים.

וכן כל המשאומתן של בוטו עם רות הוא ענין של לידת דוד המלך ע"ה ומשיח צדקנו, ואבות העולם אלו בהיותם עסוקים בענין לא החשיבו את הדבר כל כך ולא ידעו שעשייתם זאת תיכנס לתורה ותקבע את העתיד של עם ישראל לנצח נצחים, אלא החשיבו את מעשיהם כמעשה פרטי של יחיד שאינו מתפשט מעבר לגבול המעשה הנראה לעיניים.

16

ועל זה סיימו חז"ל, שגם עתה אל ידמה האדם שכיון שהתורה כבר תתומה, ומעשינו אינם נכתבים בספרי נביאים, ואין השיבות מיוחדת במעשה המצוה של כל יחיד לגבי העתיד והנצחיות של עם ישראל כולו. לא כן הדבר, אלא כל מעשה טוב של כל יהודי נכנס לבנין עתידו של עם ישראל, עד כדי כך שאליהו מבשר הגאולה ומשיח צדקנו הם הם עצמם הכותבים והחוקקים את מעשה המצוה, כי בן תלוי עתיד שליחותם, והקב"ה כביכול חותם על ידיהם.

21

2)

1 זהו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"א): "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות", והכוונה לא רק על שכר הנפלא של המצוה - גן עדן ועוה"ב, אלא גם אין אתה יודע איזה ענין גורלי עומד ותלוי במעשה זה, הן בנוגע לעתידו של האדם עושה המצוה, הן בנוגע לכל עם ישראל, ואף אם בעיניך נראה מעשה המצוה פשוט ובלתי חשוב, אבל רק אליהו הנביא ומלך המשיח הם היודעים את ערכו, ועומדים ומצפים כביכול בכליון עינים מתי יעשה את המעשה הזו בשלימות, בהרחבה ובשמחת הלב, והקב"ה חותם עליו - לבנות את העתיד של עם ישראל ולהביא את הגאולה השלימה בב"א.

(4)
se

וישב ראובן אל הבור (ל"ו כ"ט)

1 בללקוט כתיב "וישב ראובן אל הבור" מהיכן בא? שהיה עסוק בשקו ובתעניתו אמר הקב"ה אתה פתחת בתשובה - הייך כן בנג' עומד ופותח בתשובה.

(5)

בספר "כתב סופר" נאמר: "ורבים ראו כן תמחו הלא קבלה בירינו דגם ארה"ר עשה תשובה וכן קין עשה תשובה ונתפטר - ואיך אמר דראובן פתח בתשובה תחלה? ונ"ל החילוק שבין תשובת ארה"ר וקין ובין תשובת ראובן - כי ארה"ר מצוה אחת נצטוו עליה ולא קיימה, וכתב רש"י "כי ערומים הם" - ערום בלא מצות, שזבין מעצמו שאין בידו לכסות בו פסעו בשום מצוה כי אין בידו מעשה טוב, ולכן מצא עצמו מוכרח לשוב בתשובה. וכן קין הרג את אחיו ולא היה בידו מעשה טוב שיסמוך עליו שיסלח לו ה' או יקל עונשו, ומנחה שהביא, בזה עצמו חטא "ולא שעה ד' אל מנחתו", ומצא עצמו מוכרח להתוודות: גדול עוני מנשוא ולשוב בתשובה, אבל ראובן אחר שחטא תפיל נפש אחיו מיד אחיו, והיה אפשר לו לחשוב כי יסלח לו ד' עונו. משביל שהצניח נפש אחיו ועב"פ קלה תשובתו, וזוהו דאסמעינו קראו "וישב ראובן אל הבור" שבא משקו ותעניתו, גם אחר שהציל את אחיו ישב בתענית והלביש סק ככתחלה כי ראה, גם ידע והבין, כי אין מצוה זו שעושה בין אדם לחברו מציל מעונש שעשה בינו למקום, וזה כוונת המדרש אמר הקב"ה אתה פתחת בתשובה תחלה, כי מארה"ר וקין א"א ללמוד עיקר התשובה, שאין לאדם לסמוך על שום דבר ולא יצליח רק ע"י תשובה, הייך ב"ב יהיה פותח בתשובה להורות לעם ד' דרכי התשובה" ע"ל.

כ"ט
ת"ל

שמעתי מירידי הגאון ר' יצחק מאיר בן ימנחם זצ"ל ביאור נהמד על דברי חילקוט הנ"ל. כי ארה"ר וקין עשו תשובה אחרי שבכר נתבעו מהקב"ה ונענשו ע"י, א"כ התשובה היתה מהמת יראה, אבל בראובן לא מצינו שנתבע ונענש ע"י, ובכ"ז עשה תשובה מתוך הכרת עצמו וזוהי תשובה מאהבה, ע"ז אמר לו הקב"ה אתה פתחת בתשובה תחלה - פתחת בתשובה מאהבה, בתשובה מתוך הכרתך.

16

21

וה' נראה לבאר את חילקוט הנ"ל. כי ארה"ר וקין חטאו וידעו שחטאו כשהאדם יודע שחטא לא קשה לעשות תשובה כי אחרי שחטא סר ממנו היצחק ומתחרט על חטאתו, כי אפילו רשעים מלאים חרטות, אבל מי שחושב שהעבירה היתה מצוה - לו קשה מאד לעשות תשובה, אפילו כשהקב"ה מטיא עליו יסורים אינו פורש מעבירתו, אחרי שחושב שהיא מצוה, וכשרואה יסורים באים עליו הוא מקיים את העבירה הזו עוד ביותר וריונה, להתבונן ולהבין כי "המצוה" היא עבירה, צריכים הרבה דעת וחכמה.

26

החטא של ראובן היה שבלבל יצועי אביו ואומרם ד"ל כי תבע עלבון אמו, אמרו אם אחות אמי היתה צרה לאמי - שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי? הלך ובלבל משכבו, א"כ חשב שזוהי מצוה של כיבוד אם, ובכל זאת אחר כך הכיר שזוהי עבירה ועשה תשובה. תשובה כזו את אחר לא עשה, וזוהו מה שאמר הושע 'שובה ישראל וגו' כי כשלת בעונך': ו"א נכשלת בזה שחשבת שאתה עושה מצוה.

31

(3)

לחסדו" (תהלים לג) לא כתיב אל צדיקים וחסידים אלא "למיחלים לחסדו", וכן
"הי משמים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלהים" – לדרוש
את אלוקים בכל מילי דעלמא שעושה.

ועל זה אמר הכתוב: "הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה"
(דברים לא) – כיון שאדם חושב שאין השגחה אלא הכל בדרך מקרה, ואין מאמין
שהבורא ב"ה מנהיג אותו ומשגיח עליו בכל פרט ופרט אז – "מצאוני הרעות
האלה".

ואמרו חז"ל (סוטה מה:): אמר ר' אלעזר מאי דכתיב "כי מי בו ליום קטנות"
מי גרם לצדיקים שיתבזבו שולחן לעתיד לבוא? קטנות שהיה בהן שלא האמינו
בהקב"ה, ע"כ. ולכאורה איך שייך אצל צדיק קטנות אמונה, וא"כ שייך אצלו
למה בכל זאת נקרא צדיק? אלא אמרו רז"ל (שם): תניא ר' אליעזר הגדול אומר
כל מי שיש לו פת בסלו, ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה. צדיק
שאינו מאמין בהשגחה פרטית, ודואג דאגת מחר נקרא מקטני אמנה, ובה
מבזבו שולחנו לעתיד לבוא.

...

בספר "אוצר המדרשים" איתא: מעשה באדם עשיר שהיה נדיב לב ובעל
צדקה, אך לבו לא היה שלם באמונה ובהשגחה פרטית, בלבבו סבר תמיד כי את
כל עושרו בכוחו ובעוצם ידו רכש. פעם יצא ליום השוק על-מנת לקנות שוורים,
בדרך פגע בו אליהו הנביא שנראה כסוחר, שאלו אליהו: "להיכן אתה הולך?"
אמר לו: "לשוק אני הולך לקנות שוורים", אמר לו אליהו: "אמור אם ירצה ה'
או אם יגזור ה' יתברך", השיב לו הסוחר: "הרי המעות בכיסי והדבר תלוי אך
ורק ברצוני", השיבו אליהו: "אם כך אתה אומר – לא תצליח".

ואכן, כאשר המשיך הסוחר בדרכו נפל כיס המעות מאמתחתו בלא שהרגיש
בכך, ראה אליהו את הכיס והניחו על סלע בלב היער במקום שאין בני אדם
עוברים שם, הסוחר הגיע לשוק לאחר יגיעה רבה מצא שוורים מובחרים, וכאשר
רצה לשלם עבורם הבחין שהמעות אבדו לו וחזר לביתו בפתי נפש.
אחר זמן מה, נטל שוב מעות ויצא מביתו אל השוק לקנות שוורים, הפעם
בא בדמות זקן וחזר על שאלתו כפעם הקודמת, כשראה שעדיין אין אומר מה
שלמדו, אמר לו שנית: "אמור אם ירצה ה' או אם יגזור ה'", כיון שהסוחר לא
שעה לדבריו גם בפעם הזאת הפעיל עליו אליהו תרדמה, כשנרדם נטל ממנו את
כיס המעות והניחו אצל הכיס הראשון במעבה היער, כאשר הקיץ הסוחר משנתו
וראה שהכסף נגנב ממנו, שב לביתו בצער רב.

בהתבוננו בשני המקרים שקרו לו, הגיע למסקנה כי בוודאי יד ה' בדבר,
והעונש הגיע לו מאחר שלא שמע לאליהו שלימדהו להאמין בהשגחת הבורא
יתברך, מיד קיבל על עצמו שמאותו יום ואילך יאמר אם ירצה ה' על כל דבר
שירצה לעשות.

כאשר יצא בפעם השלישית אל השוק נגלה אליו אליהו בדמות נער עני המבקש
עבודה. שאלו אליהו: "להיכן אתה הולך?" אמר לו: הנני הולך לשוק לקנות
שוורים אם ירצה ה'. ברכו אליהו בברכת הצלחה ובקשו שאם יזדקק לעזרה
בהנהגת השוורים יקרא לו, אמר לו הסוחר: "אם אך יעזור לי ה' יתברך שאקנה
שוורים אשכיר אותם לעזור לי". הצלח הסוחר בדרכו. ומצא שוורים מובחרים

8

5

1
בזול ושכר את הנער להנהיגם, בדרכם הביתה ברחו לפתע השוורים לתוך היער
רדף אחריהם הסוחר עד שלפתע נעצרו ליד סלע, ועליו מצא מונחים שני הכיסים
שאבדו לו.

9
ס

שמח סוחר, והודה לה' והמשיך בדרכו עם הנער והשוורים, כאשר הגיעו לביתו
נעלם לפתע הנער, אז הבין הסוחר כי יד ההשגחה העליונה היתה בכל אשר אירע
לו, וקרא על עצמו את הפסוק "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת".

6

**"וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלֵּלֶת אֶת פְּרֵעָה וַיַּעַשׂ
מִשְׁתָּה לְכָל עַבְדָּיו וַיַּעַל אֶת רֹאשׁ עֵיר הַמְּשֻׁקִים
וְאֶת רֹאשׁ עֵיר הָאֲפִים בְּתוֹךְ עַבְדָּיו" (מ, ב)**

10

ס
כ
ס

1 | מובא בספרים הקדושים שביום הולדתו של האדם, צריך להרבות בו האדם
בהודאה ותפילה, לרבונו של עולם שזיכה אתו לעבור עוד שנה בימי חייו ותפילה
על העתיד ולעשות חשבון נפש, כבר עברה עוד שנה בימי חייו, האם חייו מלאים
בעבודת ה' מספיק או שמא צריך להוסיף, שהרי לא ידע האדם את עיתו. וימינו
כצל עובר. ובשעת פטירתו של האדם אין מלוים לו לאדם לא כסף וזהב, לא אבנים
טובות ומרגליות, אלא תורה, מצוות ומעשים טובים.

6

ולחבדיל כמו שבעסקים לוקחים רואה חשבון לבדוק את העסק, ובכל חודש
עושה מאזן חודשי, ואח"כ כל שלושה חודשים מאזן רבעוני, ובסוף שנה מאזן
שנתי. כך על האדם לעשות כל זמן מה חשבון נפש לבדוק את התפוקה שהוא נותן
לנשמתו ולעבודת ה', ואם צריך בדק בית יעשה זאת.

11 | כשמלאו לר' שמואל מוהליבר זצ"ל שבעים שנה, רצו לעשות לו אנשי קהילתו
ברוסיה חגיגת יובל. נודע לו הדבר והתנגד לכך בכל תוקף, בהוסיף שאין אנו
מוצאים בשום מקום לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה, שבני ישראל יעשו
איזו חגיגה ביום הולדת, ורק אצל הגויים מצאנו שעשו משתה ליום הולדת. כנאמר:
יום הולדת את פרעה ויעשה משתה וכו'.

16 | אך יש הבדל בין ישראל לעמים, שאצל ישראל ביום ההולדת עושה היהודי
חשבון נפש שלו לעצמו, ואולם הנכרי ביום הולדתו עושה חשבון נפש של אחרים,
כפי שעשה פרעה, משיב את שר המשקים על כנו ואת שר האופים תולה.

חדש שבת מיליה (מגילת אנטיוכס ל"ב)

1 | איתא בספרים דעיקר גזירת יון הי' לבטל ג' מצות הללו דעיקר מצות
אלו באו להדגיש יחודם וקדושתם של כלל ישראל כמש"כ (ירושלמי חגיגה
ב' ב') דגזרתם היתה כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי
ישראל, ומחוסר הבנה לשון גזירתם, והנראה בזה דיתכן דעיקר חכמת יון
הוא שאין יכולת האדם לשנות או להשפיע על הבריאה אלא להתענג במה
שנברא כפי יכולתו וכפי תכמתו, והנה במצות מילה איתא בתו"ל "שאל
טורנסרופס הרשע את ר"ע אם הקב"ה שונא את הערלה למה נברא האדם
עם הערלה והיינו דלא השיג דעיקר רצה הקב"ה שיבוא האדם לידי
השלמה ע"י מעשיו בעצמו ובדוקא נברא האדם עם הערלה כדי שיבוא
לידי שלימות ע"י מצות מילה נמצא דהמילה הוא יסוד שייכות האדם
11 | בקניית שלימותו וכמו"כ נתן הקב"ה בידי הב"י הזמן לעשות בהם
קביעות המועדים ולכן הביא רש"י בתחלת פירושו את דברי ר"י לא הי'
צריך להתחיל התורה אלא מהחדש הזה לכם והיינו ללמד לאדם שהבריאה

11

ש
מ
ה
ק

6

6

1 הכי חשובה של הזמן ניתן בידו לעשות בו כיכולתו לשלימותו, ולכן קבעה
ההלכה אתם אפילו שוגגין, מועטין, ומזידין, דניתן הזמן לגמרי לידי
הבייד ועל ידיהם יש שינוי בעולם וגם בטבע עצמו כידוע מדברי
הירושלמי דע"י קביעות בייד של החדש גשנתה הבריאה עד כדי שבחוליי
תזריין לקטנה פחותה מג' שנים ויום אחד, ואפילו השבת שקדושתה
קבועה וקיימא וניתן מתנה מן השמים מ"מ גם על השבת נאמר זכור
ושמור לקדשו דיש בידינו לקדש את השבת וכביאור האוה"ח הק' על מה
שנאמר ושמרו בניי את השבת לעשותיאת השבת דהיינו דע"י קיום השבת
הראשון נעשה השבת ע"י ישראל נמצא דג' מצות אלו מראים על כוחן של
ישראל להשלים ולהשפיע על טבע העולם ועל שלימות נפשותם וזהו
היפך כל חכמת יון.

12

וכן בתורה ידוע דעיקר התנגדותם של יון הוא על תורה שבעל פה
דאין להם מושג בזה שיש ביד חכמי ישראל להוציא את ההלכה ע"י הי"ג
מדות שהתורה נדרשת בהם, וזהו חלק מהתורה ההולך בד בכד עם תורה
שבכתב ומבלי התורה שבע"פ א"א להבין התורה וכבר בארנו במק"א דעל
זה באה המשל בחז"ל בין טל ומטר דתורה שבכתב נמשלה למטר יערף
כמטר לקחי ותורה שבע"פ נמשלה לטל תזל בטל אמרתי ואף שלעיני אדם
ניכר שהמטר יורד מן השמים והטל נדמה לו כאילו בא מהארץ אף שברור
שגם הטל יסודר מן השמים כמ"כ תורה שבכתב נראה שורשו בשמים
כמטר ותורה שבע"פ כטל אבל מ"מ החכמה הנובע מנפשם של חכמי
ישראל אף הם מסיני ניתנו ושרשם בשמים אלא שע"ז נאמר בינו שנות דר
ודור דבכל דור יורד שפע להוציא התורה שבע"פ השייך לאותו דור וע"ז
חרה להם ליון דאין להם שייכות לזה ולכן גזרו כתבו לכם על קרן השור
שאין לכם חלק, היינו בעיקר שאין לכם חלק וכח להוציא תורה להבינה,
לתקן תקנות, ולגזור גזירות דעיקר התנגדותם היא להחלק שלכם דייקא
ולכן בנצחון נגד יון תקנו ברוקא להוסיף מועד של חנוכה ולקבעו בהלל
והודאה על מה שניתן כח בידם להבין ולהשפיל ולהוסיף בדברי תורה,
ואולי יש לרמוז דהודאה באה על לשעבר על הכח להוציא הגנוז בתורה
ההלל באה על הכח להוסיף עלי ונתבאר במק"א. והנה ברוקא איתא
דבפרשת אמור לאחר שנשלם כל המועדים של פסח, עצרת, ר"ה, ויוה"כ.
וסוכות וסיים בוידבר משה את מועדי ד' תיכף בא בסמוך לי ויקחו אליך
שמן זית זך כתית למאור הרמז על יו"ט של חנוכה, עיי"ש.

ומענין שבכל חנוכה באו דוקא חדש ושבת וח' ימים של חנוכה הרמז
על מילה לשמונה ביחד והיינו דבג' אלו טמון כח החרוש, דחדש בא
הזהירות והתחדשות מהיתה תחלה, ובשבת בא החידוש והזריזות
מהיתה בסוף בבחינת סוף מעשה במחשבה תחלה וע"ז נאמר במוסף
דשבת ר"ח אתה יצרת עולמך מקדם (ר"ח) כלית מלאכתך ביום השביעי
(שבת) ולזה תקנו לנו חכמי החשמונאים דימי חנוכה הבאים דוקא בימי
החול ובימי המעשה דגם בהם יש כח של חידוש וזריזות הבא על ידי
חינוך הבית נמצא החוט המשולש של תחלה, סוף, ואמצע דבכולהון אית
לי לישראל להתאזר ולהתחדש בזריזות נפלאה כד להביא שישכון
השכינה בתוכנו דעל זה בא עיקר הדלקת הנרות לעדות שהשכינה שורה
בישראל.

7